

DANICA PINTEROVIĆ I MUZEALIZACIJA ZBIRKI SLAVONSKOG PLEMSTVA

U radu se razmatra uloga i djelovanje dr. Danice Pinterović, dugogodišnje kustosice i ravnateljice osječkog muzeja u spašavanju, sabiranju, transportiranju, evidentiranju i pohranjivanju građe iz plemićkih zbirki u Iloku, Vukovaru i Valpovu, nakon Drugog svjetskog rata. Njezino se djelovanje u sklopu državne komisije (KOMZA-e), čiji je sabirni centar za istočnu Hrvatsku bio Državni muzej u Osijeku (danas Muzej Slavonije), može iščitati iz dnevnčkih zapisa kao i dokumentacije KOMZA-e. Na osnovi istraživanja sačuvane građe u muzejima istočne Hrvatske može se uočiti izuzetna uloga dr. Danice Pinterović u očuvanju velikog i važnog dijela naše kulturne baštine iz ostavštine plemićkih obitelji koje su posjedovale stilski raznovrsna umjetnička djela, kolekcionirana u vremenskom rasponu od 18. stoljeća do Drugog svjetskog rata.

doc. dr. sc. Jasminka
Najcer Sabljak

Umjetnička akademija Osijek
Ul. kralja Petra Svačića 1/F
HR-31000 Osijek
jnajcersabljak@uaos.hr

Izvorni znanstveni rad
UDK: 069.01:929

Ključne riječi:
Danica Pinterović
KOMZA
iločka zbirka
vukovarska zbirka
valpovačka zbirka

UVODNO

Dr. Danica Pinterović svojim je dugim i plodnim profesionalnim djelovanjem ostavila dubok trag na području različitih struka, no ponajviše se ističe njezin rad u području muzejske djelatnosti.¹ U tom je segmentu dala osobit doprinos u razdoblju nakon Drugoga svjetskoga rata, kad je bila angažirana na poslovima spašavanja i muzealizacije plemićkih zbirki s područja istočne Hrvatske.² U radu će se razmotriti upravo taj dio njezina djelovanja, s naglaskom na sabiranju građe *iločke*, *valpovačke* i *vukovarske zbirke*.³ Osobit je doprinos u poslovima evidentiranja i fizičkog spašavanja zbirki do njihova ulaska u fundus osječkoga muzeja. Danica Pinterović i u kasnijoj je fazi rada s ovim materijalom ostvarila zapažene uspjehe, no to neće biti razmatrano u ovome tekstu.

DANICA PINTEROVIĆ I KOMZA

Prije Drugoga svjetskog rata na prostoru istočne Hrvatske najznačajnija umjetnička djela bila su locirana u crkvenim prostorima te plemićkim zbirka.⁴ Još tijekom rata, 1943., Konzervatorski zavod Nezavisne Države Hrvatske dao je naputak *sabiračima* kako postupati s povijesno-umjetničkim predmetima te gdje ih pohraniti tijekom ratnih zbivanja.⁵ No, unatoč poznatim nam pokušajima nekih plemićkih obitelji da dislociraju svoje zbirke na sigurnija mjesta (npr. Pejačević, Eltz), većina je umjetnina ipak ostala *in situ*. Nakon rata najvažniju ulogu u fizičkom spašavanju umjetnina imala je Komisija za sakupljanje i čuvanje kulturnih spomenika i starina pri Ministarstvu prosvjete – Odjel za kulturu i umjetnost u Zagrebu, poznata pod kraticom KOMZA, kojoj je na čelu bio profesor Vladimir Tkalčić (1883. – 1971.), ugledni muzeolog, konzervator i kulturni djelatnik.

Od početka lipnja 1945. KOMZA je na prostoru cijele Hrvatske djelovala na spašavanju i prikupljanju umjetničke građe od uništenja, a njezini su članovi prvotno bili stručnjaci zagrebačkih muzeja. Radili su na građi pokretnih kulturnih spomenika i starina koji su bili konfiscirani, sekvstrirani ili su ih vlasnici napustili.⁶ Nedugo nakon početka rada ove komisije pokazalo se da treba hitno započeti s radom i izvan Zagreba pa je u tu svrhu organiziran zajednički put Komisije za ratnu štetu i KOMZA-e u Hrvatsko zagorje. Tek

je u ljeto 1946. KOMZA uspjela sastaviti komisiju koja je proputovala veći dio Hrvatskog primorja te otoke Krk i Rab, a u jesen 1946. proputovala je jedna manja ekipa KOMZA-e i Slavoniju. Bilo je vidljivo da KOMZA u Zagrebu ne može sama obuhvatiti cijelo područje Hrvatske pa su osnovani Okružni sabirni centri u Osijeku, Varaždinu i Sušaku, a već su otprilje radili slični centri u Zadru i Šibeniku. Rad oko sakupljanja kulturnih spomenika na teritoriju Dalmacije vršio je i Konzervatorski zavod u Splitu. Članovi KOMZA-e su, usprkos manjku budžetskih sredstava, neumorno putovali po cijeloj Hrvatskoj i dovozili prikupljene *kulturno-historijske i umjetničke spomenike* u skladišta KOMZA-e.⁷

Na području Slavonije KOMZA je odredila Državni muzej u Osijeku (danas Muzej Slavonije) za svoj sabirni centar, a djelatnicima te ustanove, na čelu s ravnateljem dr. Josipom Bösendorferom, pripala je teška uloga sakupljača i čuvara materijala iz konfisciranih i ratom poharanih slavonskih dvoraca. Među tim je osobama nezaobilazno ime kustosice ove ustanove dr. Danice Pinterović. Iz njezinih se dnevničkih zapisa može iščitati da joj je djelatnost bila izuzetno otežana teškim materijalnim prilikama, neupučenosti lokalnog stanovništva u vrijednost baštine plemstva, a ponekad i namjernim opstruiranjem rada ondašnjih vlasti.⁸ Upisi događaja u spomenuti *Dnevnik* daju nam iznimno važne informacije o procesu prikupljanja građe konfisciranih vlastelinskih zbirki na području istočne Hrvatske te ulogu Danice Pinterović u ovome procesu. Nakon prve faze prikupljanja materijala velik dio te građe dodijeljen je u vlasništvo Muzeju Slavonije, a Danica Pinterović ponovo je odigrala važnu ulogu u stručnoj obradi i predstavljanju javnosti tih djela.

Sl. 1. Zadnji list inventarne knjige Zbirke crteža i grafika, Muzej likovnih umjetnosti, foto: J. Najcer Sabljak, 2015.

U borbi s vremenom i svim zaprekama, do mnogih su slavonskih i srijemskih mjesta članovi KOMZA-e stizali prekasno za spas ugroženog materijala, a prilikom njegova preuzimanja sastavljani su popisi umjetnina često samo s temeljnim materijalnim podacima (dimenzije, tehnika), bez informacija o autoru, vremenu nastanka ili sadržaju

¹ Ovaj rad je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom br. 4153 *Croatia and Central Europe: Art and Politics in the Late Modern Period (1780-1945)*.

² U radu se za nazive tih zbirki koriste termini *našička*, *podgoračka*, *valpovačka*, *vukovarska* i *iločka zbirka*, preuzeti iz neobjavljenog doktorskog rada Jasminke Najcer Sabljak, *Umjetničke zbirke vlastelinskih obitelji u Slavoniji i Srijemu*, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2012.

³ Danica Pinterović iznimno je zaslužna i za spašavanje građe *našičke zbirke*, no taj segment njezina rada tema je posebnoga priloga Renate Bošnjaković i Silvije Lučevnjak u ovome Osječkom zborniku te je stoga izostavljen iz ovoga teksta. Opsežnije o ulozi KOMZA-e i *našičkoj zbirci* pisano je u: Najcer Sabljak, J. i Lučevnjak, S., 2013., *Likovna baština obitelji Pejačević*, katalog izložbe, Osijek : Galerija likovne umjetnosti.

⁴ Najcer Sabljak, 2013. str. 157–163.

⁵ *Spis 205-1943*.

⁶ KOMZA je osnovana 28. lipnja 1945., naredbom hrvatskog ministra prosvjete, a osnutak se temelji na *Odluci o zaštiti i čuvanju kulturnih spomenika i starina* Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije od 20. veljače 1945. Komisija je imala svoje sabirne centre diljem Hrvatske, a na području Slavonije to je bio Okružni sabirni centar sa sjedištem u Hrvatskom državnom muzeju u Osijeku (danas Muzej Slavonije). (*Zapisi KOMZA-e 1945.*).

⁷ *Zapisi KOMZA-e 1945.; Zapisi KOMZA-e 1946.*

⁸ *Dnevnik I.*

umjetnine, jer se do njih nije moglo ni doći u opisanim uvjetima. Dapače, informacije o pojedinoj umjetnini bile su ponekad toliko šture (posebno u slučaju minijatura i grafika) da se prema upisanim podacima kasnije taj materijal više nije mogao identificirati ni stručno obraditi.⁹ Tako se dogodilo da je spašeni materijal slavonskih vlastelinskih zbirki ušao u javne ustanove (muzeje) i time postao potencijalno daleko više otvoren stručnim analizama, no zbog opisane situacije, u isto je vrijeme doživio svojevrstu devastaciju koja će sve do danas značajno utjecati na stupanj njegove (ne)istraženosti.

Ti negativni procesi u muzealizaciji građe nisu se dogodili samo na razini nedostatnih informacija o umjetninama unutar pojedine zbirke, već se posebno teška situacija dogodila pri pohrani cjelokupnog materijala na jednom mjestu. Naime, nakon prijenosa građe u neuvjetnim se prostorima osječkog muzeja znalo dogoditi da se predmeti fizički pomiješaju i bilo je kasnije teško razlučiti kojoj je zbirci izvorno pripadala određena umjetnina. Nakon što je materijal koji je prikupila KOMZA većinom dodijeljen u vlasništvo osječkog muzeju, njegova zbirka slika brojala je blizu 500 djela jer je bila *obogaćena posebno preuzimanjem kolekcija iz naslijeđa vlastelinskih dvoraca osječke okoline (...) među njima i takva visoke, evropske umjetničke vrijednosti*.¹⁰ Upravo je ulazak tako velikog broja likovnih djela u fundus osječkog muzeja u konačnici rezultirao utemeljenjem specijalizirane ustanove za skrb o likovnoj baštini, osječke Galerije slika, danas Muzeja likovnih umjetnosti (Sl. 1). Najveći broj djela preuzetih konfiskacijom i danas čini najvrjedniji dio fundusa ove ustanove, a rad Danice Pinterović u samim je temeljima muzealizacije tih predmeta te i danas osnova za istraživanje umjetničkih zbirki slavonskog plemstva.

DANICA PINTEROVIĆ I ILOČKA ZBIRKA

Tijekom Drugoga svjetskog rata članovi obitelji Odescalchi nisu bili u Iloku, a o dvorcu i cjelokupnom inventaru skrbio je upravitelj njihova imanja. O stanju *iločke zbirke* neposredno uoči njezine konfiskacije svjedoče nam arhivski zapisi, koji dokumentiraju da je prostor dvorca imao bogati likovni inventar od najmanje 131 uljane slike i nekoliko reljefa.¹¹ Što se točno događalo s velikim brojem umjetnina nakon sastavljanja popisa u studenome 1944. do veljače 1945., kad je mali dio umjetnina iz dvorca predan izaslaniku Jugoslavenske armije u pohranu, nažalost nije poznato.¹² Dio tog materijala bio je kasnije devastiran pa je dio slika završio *na jednoj hrpi u dvorištu u Šidu*, gdje su bile izložene atmosferilijama prije otpreme u Narodni muzej u Beogradu, odnosno u Vojvođanski muzej u Novom Sadu.¹³

Osječka KOMZA na čelu s Danicom Pinterović uputila se u iločki dvorac tek 1946. Tom prilikom pronašli su samo četiri biste i dva reljefa te dvije velike stropne slike koji se očito zbog težine i velikih dimenzija nisu mogli lagano evakuirati,

dok su umjetnine s popisa iz 1944. nestale.¹⁴ KOMZA je tek iduće godine uspjela osigurati prienos umjetnina u Osijek te je preuzela ukupno samo šest predmeta, a stropne je slike zbog teškoga demontiranja odlučila ostaviti *in situ* (Sl. 2).¹⁵ Upravo zahvaljujući djelatnosti KOMZA-e i Danici Pinterović, vrlo je mali, no stoga neprocjenjivo vrijedan dio *iločke zbirke* ipak ostao u Hrvatskoj.¹⁶ Upravo zahvaljujući tim malim segmentima nekadašnje velike zbirke, odnosno sačuvanim arhivskim dokumentima, bilo je moguće istražiti i rekonstruirati njezin nekadašnji sadržaj, kao dio specifičnog kulturnog transfera talijanske kulturne baštine na sam istok današnje Republike Hrvatske.¹⁷

Sl. 2. Neutvrđeni kipar Papa Inocent XI., oko 1688., kararski mramor, 57 x 46,4 x 6 cm, MLU, K-63

DANICA PINTEROVIĆ I VALPOVAČKA ZBIRKA

Valpovačka zbirka ostala je u velikoj mjeri dobro sačuvana tijekom Drugoga svjetskog rata i u neposrednom poraću, prvenstveno zahvaljujući činjenici da su neki članovi obitelji Normann ostali živjeti tijekom tog razdoblja u Valpovu. Danica Pinterović posjetila je ovo mjesto već 31. listopada 1945. Tada je u dvorcu bio smješten Dječji dom, no u Valpovu je još živjela Julija grofica Normann (1868. – 1955.) koja se skrbila o zbirci u okviru svojih mogućnosti. Najvrjednije slike *valpovačke zbirke*, mahom obiteljske portrete, sklonila je u župni dvor obližnje valpovačke crkve, ali ostali je materijal bio na različitim mjestima

⁹ Najcer Sabljak, 2015 – 2016.

¹⁰ Švajcer, 1991., str. 207.

¹¹ *Popis uljanih slika 1944.*

¹² *Izveštaj izaslanika 1945.*

¹³ *Izjava Ante Abramovića 1966.*

¹⁴ *Dopis D. Pinterović 1946.*

¹⁵ *Spis K-11/47; Spis K-16/47.*

¹⁶ Najcer Sabljak, 2015.a, str. 57–87.

¹⁷ Najcer Sabljak, 2015.b.

i dalje u valpovačkom dvorcu. Danica Pinterović je uz pomoć interniraca Radnog logora Valpovo pregledala cijeli dvorac i sve predmete za koje je smatrala da predstavljaju umjetničku i kulturno-povijesnu vrijednost pohranila na sigurno u jednoj prostoriji na drugom katu.¹⁸ U kasnijim je dolascima Danica Pinterović izradila i prvi popis te građe, a komisija KOMZA-e iz Zagreba ustanovila je 1946. da se taj materijal čuva na sigurnom i napravila nešto detaljniji popis predmeta.¹⁹

Sl. 3. Friedrich Amerling, Alvena grofica Pejačević, rođ. barunica Hilleprand von Prandau, 1852., ulje na platnu, 63 x 54 cm, MLU, S-737

Do kraja je godine osječki muzej uspio organizirati prijenos materijala iz prostorija valpovačkog dvorca u Osijek, jer je prijetila opasnost da se ustanova Dječjeg doma ugasi i da predmeti ostanu bez ikakvoga nadzora. U tom materijalu bila su većinom djela nekadašnje *podgoračke zbirke* obitelji Pejačević, koju su naslijedili Normanni, kao i ostala vrijedna građa te posebno značajna obiteljska knjižnica. Ostali obiteljski portreti (Hilleprand von Prandau i Normann-Ehrenfels) bili su i dalje pod nadzorom grofice Normann.²⁰ Ona je te umjetnine čuvala u Valpovu sve do 1952., kada se odlučila odseliti na austrijski posjed Rothenthurn, gdje joj je živio sin Rudolf II. s obitelji. Prije odlaska u Austriju

pohranila je zbirku od pedesetak slika u Muzeju Slavonije.²¹ Tada su u muzej došla i iznimno reprezentativna umjetnička djela iz *valpovačke zbirke* (Sl. 3; Sl. 4).²² U srpnju iste godine u osječkom je muzeju pohranjena i slika *Presvetog Trojstva (Prijestolje milosti)* iz kapelice valpovačkog dvorca (Sl. 5).²³ Oko pedeset umjetnina, pretežno minijatura i grafika, ostalo je u valpovačkom dvorcu, zajedno s predmetima umjetničkog obrta i nešto mobilijara. Taj dio građe kasnije je ušao u fundus Muzeja Valpovštine.²⁴ Tako se zahvaljujući angažmanu dviju žena, Julije grofice Normann, osobe s izrazito visokom sviješću o obiteljskoj baštini, i Danice Pinterović, sačuvao gotovo sav valpovački likovni materijal, za razliku od ostalog materijala slavonskih plemićkih zbirki.

DANICA PINTEROVIĆ I VUKOVARSKA ZBIRKA

Obitelj Eltz mogla je nesmetano živjeti u svom vukovarskom dvorcu do sredine Drugoga svjetskog rata. Kako je ratna opasnost zaprijetila tom dijelu Hrvatske, započeo je egzodus obitelji njemačkog podrijetla prema Austriji, odnosno Njemačkoj. U tim se gibanjima zatekla i obitelj Eltz koja je s vukovarskog imanja pokušala evakuirati dio imovine na sigurno, odnosno na svoje njemačke posjede. Jedan dio predmeta uspjeli su prenijeti u Njemačku, no prilikom jednog transporta imali su velikih teškoća, pri čemu je navodno dio materijala bio uništen, odnosno zadržan u Hrvatskoj.²⁵ Dio tih predmeta završio je potkraj rata u Arheološkom muzeju u Zagrebu, kamo je prevezen iz velesajamskih prostora *Zagrebačkog zbora*, gdje je bio uskladišten u vrlo nepovoljnim uvjetima, jer su sanduci bili *obijeni i napola prazni*. U njima se nalazila raznovrsna građa, od umjetnina do predmeta svakodnevne upotrebe, a osim građe u vlasništvu obitelji Eltz, ondje se nalazio i manji dio predmeta u vlasništvu još dvije vukovarske plemićke obitelji (Lobkowitz i Adamović). Iz nepoznatih razloga, uz tu je građu bilo pohranjeno i nekoliko umjetnina u vlasništvu izvjesnog Leonarda Grivičića iz Zagreba.²⁶ Prema popisu koji je 25. listopada 1945. u Arheološkom muzeju u Zagrebu sastavila KOMZA, ukupno je popisano dvjestotinjak umjetničkih djela, a predmeti su kasnije dodjeljivani različitim korisnicima, najviše zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt.²⁷ Kasnije je dio materijala prenesen u druge zagrebačke institucije (npr. Hrvatski povijesni muzej, Kabinet grafike JAZU), a predmete su preuzimale i državne institucije izvan Zagreba, npr. Zavod JAZU u Dubrovniku te državna rezidencija na Brijunima.²⁸ Dio građe (19 portreta), koji je bio pohranjen u Galeriji slika JAZU, Akademija je

¹⁸ *Izveštaj D. Pinterović 1945.* Zanimljivo je da je u grupi koja je pomagala Danici Pinterović bio i Oto Švajcer (1907. – 2003.), ugledni likovni kritičar i osoba najuže vezana uz istraživanje ove umjetničke građe, kojoj će kasnije posvetiti značajan dio svog stručnog rada.

¹⁹ *Zapisnici KOMZA-e 1946.*

²⁰ *Spis K-10/46; Spis 355/46.*

²¹ Na popisu su i predmeti dvorskog inventara, npr. satovi, dokumenti, fotografije, samovar te posebno vrijedne tri gamiture *magnatskog nakita*. (*Spis 502/52.*)

²² *Spis 502/52.*

²³ *Spis 445/52.*

²⁴ Građa je dijelom prezentirana u stalnom postavu Muzeja Valpovštine u prostoru valpovačkog dvorca.

²⁵ *Pismo Jakoba III. grofa Eltza Lidiji Kacijan.*

²⁶ Vjerojatno je riječ o uglednom zagrebačkom trgovcu i industrijalcu Leonardu Grivičiću (1891. – 1948.) koji je bio blizak s vladajućim krugovima Nezavisne Države Hrvatske.

²⁷ *Spis 449/1945.*

²⁸ *Spis 568/1947.*

prepustila 1948. Muzeju Slavonije, iz kojeg su prešle u fondus današnjeg Muzeja likovnih umjetnosti u Osijeku.²⁹

Sl. 4. Dragan Melkus, *Slavonska idila*, 1910., ulje na platnu, 150 x 131 cm, MLU, S-405

Dio umjetnina koje obitelj Eltz nije evakuirala zatekli su članovi KOMZA-e iz Zagreba, na čelu s prof. Tihomilom Stahuljakom, prilikom dolaska u Vukovar u rujnu 1946. Tom prilikom popisali su zatečene *kulturno-historijske i umjetničke predmete*.³⁰ Umjetnine su pohranili u jednu prostoriju vukovarskog dvorca, u kojem je tada bio *đački internat* i zapečatili je do dolaska osječke KOMZA-e. Na popisu je bilo 65 stavki, od čega najviše slika (36 ulja na platnu), dvije skulpture, a među ostalom građom i neidentificirani broj grafika. Sve vukovarske umjetnine trebale su biti prevezene i pohranjene u sabirnom centru u Osijeku, no članovi osječke KOMZA-e došli su u Vukovar tek nakon godinu dana. Danica Pinterović došla je iz Osijeka, otpečatila prostoriju, pregledala građu i najavila skori dolazak i transport predmeta u Osijek. No, u međuvremenu je u Vukovar iz Beograda došla komisija saveznog Ministarstva poljoprivrede i šumarstva FNRJ sa zadaćom da *jedan dio kulturno-historijskih predmeta preuzme za uređenje dvorca u Belju*. Danica Pinterović mogla je nakon toga samo konstatirati što je s popisa bilo odvezeno u Srbiju, a bio je potreban još koji mjesec do konačnog prijenosa ostatka građe iz Vukovara u Osijek.³¹ Jedan dio materijala *vukovarske zbirke* kasnije je postao dio fundusa današnjeg Muzeja likovnih umjetnosti u Osijeku, a drugi dio te građe ušao je u fondus Gradskog muzeja u Vukovaru. Zahvaljujući brizi Danice Pinterović te iznimnom naporu oko prijevoza ovog materijala u Osijek, u ondašnjoj poslijeratnoj oskudici kamiona *potrebitih za transport šećerne repe*, ipak je spašen dio likovne ostavštine vukovarskih grofova Eltz (Sl. 6).

Prema popisima koje je KOMZA nakon Drugoga svjetskog rata sačinila u Zagrebu i Vukovaru, možemo

zaključiti da je u *vukovarskoj zbirci* bilo najmanje 130 slika, pretežno portreta, od kojih je do danas u hrvatskim muzejskim ustanovama identificirano njih 80 (Sl. 7). Budućim istraživanjima ovaj će se broj zasigurno povećati, no da bi se u potpunosti mogla sagledati nekadašnja cjelina *vukovarske zbirke*, nedostaje dio inventara prevezen iz Vukovara tijekom Drugoga svjetskog rata u Republiku Njemačku (Eltzburg, Eltville) te onaj dio građe koji je nakon Drugoga svjetskog rata i Domovinskog rata završio u Srbiji.

Sl. 5. Johann Franz Michael Rottmayr von Rosenbrunn, *Presveto Trojstvo/Prijestolje milosti*, 1730. ulje na platnu, 360 x 168 cm, MLU, S-458

²⁹ Spis 557/48.

³⁰ Spis 356/46; Spis K-52/47.

³¹ Spis 314/1945.; Spis 487/1947.

Sl. 6. Josip Franjo Mücke, Sofija grofica Schönborn-Wiesentheid, rođ. grofica Eltz s psićem, 1858., ulje na platnu, 72,5 x 60,5 cm, MLU, S-53

ZAKLJUČNO

Djelatnost KOMZA-e odvijala se u izuzetno teškim uvjetima, osobito zbog nedostatka stručnoga i osposobljenog osoblja, nedostatka prijevoznih sredstava te nedostatka adekvatnog prostora za skladištenje prikupljenoga materijala. Unutar takvih uvjeta Danica Pinterović poduzimala je iznimne napore. Među njima posebno ističemo velike fizičke napore kod iznimno neugodnih i dugotrajnih putovanja na teren neudobnim i sporim javnim prijevozom. Posebno je zanimljiva činjenica da u trenutku kada se u našim muzejskim ustanovama preuzimala vrijedna i količinski važna umjetnička građa, u komisiji KOMZA-e u Osijeku nije radila ni jedna osoba sa završenim studijem povijesti umjetnosti. No, iz sačuvanih arhivskih dokumenata i dnevnčkih zapisa, vidljiv je njezin izniman trud da nadoknadi ovaj nedostatak, što je ona uspješno i postizala svojom temeljitom općom naobrazbom, sistematičnošću i preciznošću u radu, erudicijom, poznavanjem strane literature i stalnim stručnim usavršavanjem u zemlji i inozemstvu.

Najveći problemi s kojima se Danica Pinterović suočavala pri preuzimanju materijala bili su, uz loše fizičko stanje predmeta i nedostatke mjere osiguranja, često prisutan nedostatak razumijevanja za djelatnost KOMZA-e na terenu (osobito lokalnih vlasti) te nedostatak izvorne dokumentacije o preuzetim predmetima. Dodatna otežavajuća okolnost bila je i nekoordiniranost službi za zaštitu kulturne baštine na

državnoj razini, zbog čega se dio građe našao izvan dosega djelatnika KOMZA-e (slučaj *iločke* i *vukovarske zbirke*), odnosno bio odvezen izvan Hrvatske.

Iako je dokumentacija KOMZA-e o preuzetom materijalu relativno oskudna (npr. predmeti su u popisima često navedeni s vrlo manjkavim opisom, ponekad pogrešne datacije i atribucije), trudom Danice Pinterović upisani su barem dostupni podaci, što je do danas dragocjeno polazište u identificiranju te građe i njezinoj interpretaciji. Kroz nekoliko kategorija kojima je građa bila obrađena (npr. u slučaju slika: naslov ili tema, autor, tehnika, okvir, dimenzije) moguće je uspješno identificirati predmete i nekoliko desetljeća nakon njihove prvobitne muzealizacije. Uz popise KOMZA-e, dragocjeni izvor podataka je i njezin *Dnevnik* koji je vodila u Muzeju Slavonije, također iznimno vrijedan kao dodatni izvor podataka za cijeli proces spašavanja građe, a ponekad i jedini izvor podataka za neku umjetninu.

Sl. 7. Neutvrđeni slikar, Nadbiskup Philipp Karl grof Eltz, oko 1734., ulje na platnu, 71,5 x 59 cm, MLU, S-30

Zaključno, može se ustvrditi da je po brojnosti, raznovrsnosti i vrijednosti građe koju je Danica Pinterović u relativno kratkom vremenu preuzela s KOMZA-om iz nekadašnjih plemićkih zbirki istočne Hrvatske, ovo bio najzahtjevniji posao u novijoj povijesti muzejske struke na ovome području, a time su i njezini uspjesi i zasluge iznimni te od presudne važnosti za povijest hrvatske muzejske struke općenito.

LITERATURA

NAJCER SABLJAK J., 2012., Umjetničke zbirke vlastelinskih obitelji u Slavoniji i Srijemu, Filozofski fakultet u Zagrebu, neobjavljena doktorska disertacija.

NAJCER SABLJAK, J. i LUČEVNJAK, S., 2013., Likovna baština obitelji Pejačević, katalog izložbe, Osijek : Galerija likovne umjetnosti.

NAJCER SABLJAK J., 2013., Slavonska plemićka baština u kontekstu europskih integracija, U: Žmegač, A. (ur.), 2013., Zborniku 3. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti, Zagreb : Institut za povijest umjetnosti, 157–163.

NAJCER SABLJAK, J., 2015.a, Tragom kolekcije kneza Livija Odescalchija – od Rima do Iloka i Zagreba, *Scrinia Slavonica* 15, 57–87.

NAJCER SABLJAK J., 2015.b, Likovna baština kneževa Odescalchi – od Lombardije i Rima do Iloka, Osijek : Muzej likovnih umjetnosti, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske i Muzej grada Iloka.

NAJCER SABLJAK, J., 2015 – 2016., Bakrorezi i bakropisi iz plemićkih zbirki Slavonije i Srijema, Osijek : Muzej likovnih umjetnosti.

ŠVAJCER, O., 1991., Likovna kronika Osijeka : 1850. – 1969. godine, Osijek : Galerija likovnih umjetnosti.

SPIS 557/48, Spis 557/48, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

SPIS 445/52, Spis 445/52, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

SPIS 502/52, Spis 502/52, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

ZAPISNICI KOMZA-E 1945., Zapisnici KOMZA-e 1945., Arhiva Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

ZAPISNICI KOMZA-E 1946., Zapisnici KOMZA-e 1946. godina, Arhiva Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

ARHIVSKI I DOKUMENTARNI IZVORI

DNEVNIK I., Dnevnik rada Danice Pinterović I. (1. 1. 1947. – 31. 12. 1948.), Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

DOPIS D. PINTEROVIĆ 1946., Dopis upućen upravitelju Narodne imovine od D. Pinterović (5. lipnja 1946.), Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

IZJAVA ANTE ABRAMOVIĆA 1966., Izjava Ante Abramovića (8. prosinca 1966.), Arhiva Muzeja grada Iloka.

IZVJEŠTAJ D. PINTEROVIĆ 1945., Izvještaj D. Pinterović o putu u Valpovo (31. listopada 1945.), Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

IZVJEŠTAJ IZASLANIKA 1945., Izvještaj izaslanika I. Jugoslavenske armije Ante Abramovića (4. veljače 1945.), Arhiva Muzeja grada Iloka.

PISMO JAKOBA III. GROFA ELTZA LIDIJI KACIJAN, Pismo Jakoba III. grofa Eltza Lidiji Kacijan (17. listopada 1995.), Dokumentacija Lidije Kacijan, Zagreb.

POPIS ULJANIH SLIKA 1944., Popis uljanih slika u dvoru vlastelinstva kneza Odescalchi u Iloku (30. studenoga 1944.), Arhiva Muzeja grada Iloka.

SPIS 205-1943, Spis br. 205-1943, 19. lipnja 1943., Arhiva Gradskog muzeja Vukovar.

SPIS 314/1945., Spis 314/1945., Arhiva Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

SPIS 449/1945., Spis 449/1945., Arhiva Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

SPIS 355/46, Spis 355/46, Arhiva Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

SPIS 356/46, Spis 356/46, Arhiva Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

SPIS 487/1947., Spis 487/1947., Arhiva Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

SPSI 568/1947., Spis 568/1947., Arhiva Strossmayerove galerije starih majstora HAZU.

SPIS K-10/46, Spis K-10/46, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

SPIS K-11/47, Spis K-11/47, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

SPIS K-16/47, Spis K-16/47, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

SPIS K-52/47, Spis K-52/47, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

DANICA PINTEROVIĆ AND MUSEALISATION OF SLAVONIAN NOBLES' COLLECTIONS

S U M M A R Y

Dr. Danica Pinterović left a deep mark in the field of museum work with her long and fruitful professional work. In that segment, she contributed most in the period after World War II, when she was assigned the task of salvaging and musealisation of noble collections in Eastern Croatia.

Since 1946, in addition to her work in Osijek museum, she was an active member of KOMZA, a special Committee of the Ministry of Education, which worked on salvaging and collecting museum materials. In a fight against time and various obstacles, members of KOMZA arrived in a lot of villages in Slavonia and Sylvania too late to save the endangered materials, but when they collected them, they made exceptionally important lists of artwork with basic information about a certain work. The biggest amount of material collected by the Committee, which was professionally organised by Danica Pinterović, makes up the most valuable part of the museum fund in Eastern Croatia institutions.

Thanks to the efforts of Danica Pinterović, a very small, but priceless part of the *Ilok Collection* was saved. A slightly larger number of works of art comes from Vukovar, but the *Vukovar Collection* was also saved only in segments, and a part of the valuable material was taken, despite KOMZA's

efforts, to Serbia. However, Danica Pinterović was particularly successful in saving the *Valpovo Collection*. Thanks to the countess Julia Normann, who lived in Valpovo until 1952, and the efforts of Danica Pinterović and other members of KOMZA, almost all the material from the Valpovo castle was saved and successfully musealised, which is an exception in comparison with other materials from noble collections in Eastern Croatia.

KOMZA's work was conducted in extremely difficult conditions, especially because of the lack of professional and educated staff, the lack of means of transport, and the lack of adequate storage space for the material collected. In those conditions, Danica Pinterović worked exceptionally hard. From the salvaged archival documents and diary logs, we can see how successful Danica Pinterović was in salvaging an invaluable part of our cultural heritage by working devotedly and professionally. We have her work to thank for the successful musealisation of noble collections and for having exceptionally valuable materials in museum institutions. They remain a basis for research and presentation of the cultural heritage of noble families in Eastern Croatia even today.